בבית המשפט המחוזי מרכז **עת"מ** _____
בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

העותרות:

1. פטאין אטברק, אזרחית אריתריאה, אשרה 4628/135167
2. המוקד לפליטים ולמהגרים (ע"ר, מס' 580333094)
ע"י עוה"ד ענבר בראל ו/או סתיו פס-חי
ו/או עו"ד ד"ר איילת עוז
מהמוקד לפליטים ולמהגרים
רח' נחלת בנימין 75, תל אביב 65154
טל': 03-5602530; נייד: 0546287862
פקס: 03-6844812
דוא"ל: inbar@hotline.org.il

נ ג ד

המשיבה:

רשות האוכלוסין וההגירה
באמצעות פרקליטות מחוז מרכז (אזרחי)
דרך מנחם בגין 154 בית קרדן תל אביב 6492107
טלפון: 073-3736262 פקס: 02-6468017

עתירה מינהלית דחופה

מוגשת בזאת עתירה מנהלית דחופה להורות למשיבה ליתן פיתרון הולם בתחומי העיר אילת להנפקת אשרות עבור מבקשי מקלט המתגוררים בעיר. זאת, בין אם במסגרת קבלת הקהל בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה הממוקמת בעיר אילת (ופתוחה לקבלת קהל בימים אלו) כפי שנעשה בעתות שגרה, ובין אם בכל דרך אחרת שתראה המשיבה לנכון, אשר לא תטיל נטל בלתי סביר על מבקשי המקלט הזקוקים לשירותיה.

המצב הנוכחי, בו מסרבת המשיבה ליתן שירות הנפקת אשרות למבקשי מקלט המתגוררים בעיר אילת ואשר אינם יכולים לחדש את אשרתם באמצעות המערכת הממוחשבת - מותיר את העותרת 1, את המצהירים הנוספים בעתירה זו, כמו גם מבקשי מקלט אחרים המתגוררים בעיר אילת מול שוקת שבורה. אלו, נותרים ללא אשרה בתוקף, או נדרשים לנסוע שעות רבות למשרדי המשיבה הממוקמים בבני ברק אך ורק לצורך קבלת שירות אשר היה ניתן להם עד כה בתחומי העיר. מדובר בקושי כה משמעותי שאף הוביל להצהרת המשיבה בבג"ץ 4284/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** לפיה תותיר את הלשכה באילת פתוחה לקבלת של מבקשי מקלט אשר הפער הגיאוגרפי מהווה עבורם בעיה של ממש.

נזכיר, כי אשרתם של מבקשי מקלט היא המסמך המזהה היחיד שיש ביכולתם להציג בישראל, וללא אשרה בתוקף, **נמנעת מהם הגישה לחשבונות הבנק שלהם, למשיכת כספי הפיקדון שלהם, לשכירה ומעבר בין דירות, לקבלת ואף למציאת עבודה חוקית או שמירה על עבודתם** – צרכים חיוניים ואקוטיים בתקופה זו של משבר בריאותי וכלכלי מתמשך, הפוגע בייחוד באוכלוסיית מבקשי המקלט בישראל, שאינה נהנית מרשת ביטחון סוציאלי כלשהי. זאת בעת שבמקביל, **מדי יום ניתן שירות דומה למאות פונים בני אוכלוסיות אחרות המתגוררים בעיר אילת** – אזרחים וזרים כאחד.

<u>משכך, נבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה שבכותרת ולקצוב סד זמנים קצר להגשת תגובה מטעם המשיבה.</u>

הצדדים

1. **העותרת 1, הגב' פטאין אטברק,** מבקשת מקלט מאריתריאה המתגוררת באילת כ- 8 שנים, נשואה לברהנה ביינה, גם הוא מבקש מקלט מאריתריאה. לבני הזוג ילד אחד אותו הם מגדלים יחדיו באילת. בשנים האחרונות, מחדשת העותרת 1 את אשרתה במשרדי הרשות באילת, שם מונפקות לה אשרות שהייה חדשות מידי כל כמה חודשים.

בחודש אפריל, איבדה העותרת 1 את אשרתה, ונדרשה להנפקת אשרה מחודשת. אלא, שעם פרוץ נגיף הקורונה צומצמה הפעילות בלשכת הרשות באילת, והופסקה קבלתם של מבקשי המקלט בלשכה.

במקביל, בעקבות סגירת החנויות במסגרת הנחיות הבריאות, נאלצה העותרת 1 להפסיק את עבודתה כמוכרת בקניון ICE-MALL שבאילת. לפני כחודשיים רצתה העותרת 1 לשוב לעבודתה, אך לא היתה יכולה לעשות כן משום שלא החזיקה באשרה בתוקף. כמו כן, נחסמה גישתה של העותרת 1 לחשבון הבנק שלה, אשר גם עבורו נדרשת אשרה בתוקף.

מכיוון שהעותרת איבדה את ההעתק הפיזי של אשרתה, אין היא יכולה להסתייע באסמכתא הממוחשבת המעידה על כך שהיא זכאית לאשרה, שאינה מהווה מסמך מזהה. אשר על כן, האפשרות היחידה העומדת בפני העותרת 1 להנפקת אשרה פיזית הינה הגעה למשרדי המשיבה הממוקמים בבני ברק. אלא, שנסיעה זו אינה אפשרית עבור העותרת לאור מצבה הבריאותי הקשה (אשר נגרם בעקבות תאונה וניתוח שעברה עוד בסודן בעקבותיו מושתלים ברזלים בגופה), כמו גם מצבו הבריאותי של בעלה ביינה אותו מתקשה העותרת 1 להשאיר עם ילדם לבדו למשך יום כה ארוך.

פניות ששלחה העותרת 2 בשמה של העותרת 1, במטרה למצוא פיתרון להנפקת אשרה פיזית בתחומי העיר אילת, לא זכו למענה הולם או פיתרון מאת המשיבה. אשר על כן, נותרה העותרת 1 ללא אשרה פיזית, כשהיא לא יכולה לכלכל את עצמה ואת משפחתה או לגשת לחשבונותיה הכספיים. נכון להיום, שורדת העותרת בקושי רב בזכות עבודתו החלקית של ביינה בעלה.

תצהירה של העותרת 1, בצירוף העתק זכאות לאשרה (באמצעות המערכת הממוחשבת אשר אינה מהווה אשרה מקורית) מצ"ב לתמיכה בעתירה.

2. **העותרת 2, המוקד לפליטים ולמהגרים (להלן: "המוקד")** היא עמותה ללא מטרות רווח שהוקמה בשנת 1998 כדי להגן על זכויותיהם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני-אדם בישראל. העמותה עוסקת במתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי, חינוך והסברה, בחקיקה ובקידום מדיניות הקשורים למבקשי מקלט, מהגרי עבודה וקרבנות סחר בישראל.

3. **המשיבה,** רשות האוכלוסין וההגירה, היא הרשות המוסמכת באמצעות יחידות מנהל אכיפה וזרים ויחידת הטיפול במבקשי המקלט על הנפקת אשרות לקהילת מבקשי המקלט והמהגרים החיים בישראל, המונפקות להם מכוח חוק הכניסה לישראל. במסגרת זו, אחראית המשיבה על גיבוש מדיניות לחידוש אשרות וקביעת מועדים לקבלת קהל בלשכותיה.

רקע עובדתי

4. עד סוף שנת 2013 יכלו מבקשי מקלט לחדש את רישיונות הישיבה שלהם בישראל ב- 24 לשכות שונות של רשות האוכלוסין וההגירה שהיו פזורות בכל רחבי הארץ. עד סוף שנת 2014 צמצמה הרשות את מספר הלשכות באופן קיצוני מ- 24 לשכות ל- 3 לשכות בלבד אשר קיבלו אליהן מבקשי מקלט – לשכת רשות האוכלוסין בבני ברק, לשכה ייעודית לזרים המקבלת קהל במשך כל ימות אמצע השבוע, והלשכות בבאר שבע ובאילת.

5. בחודש יוני 2017 הוחלט לסגור גם את שעריה של לשכת באר שבע בפני מבקשי מקלט. כך, נוצר מצב כי מלבד מבקשי המקלט המתגוררים בעיר אילת, כלל מבקשי המקלט מכל רחבי ישראל נדרשים להגיע ללשכת המשיבה הייעודית שבבני ברק לצורך חידוש אשרתם.

6. בעקבות הכאוס האדיר שנגרם עקב צמצום מספר הלשכות, אשר הוביל לעומסים כבדים (בעיקר בלשכה הייעודית בבני ברק), ולכך שמבקשי מקלט רבים התגודדו מחוץ ללשכות שעות ארוכות או נאלצו לבלות את הלילה מחוץ לשערי הלשכה, בכל מזג אוויר, או לחזור יום לאחר יום ללשכה, רק על מנת להבטיח את תורם בעת פתיחת שערי הלשכה – הגיש המוקד עתירה לבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ כנגד סגירתה של לשכת באר שבע. עתירה זו נדונה במסגרת בג"ץ 4284/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים**.

7. לאחר שורת התחייבויות שמסרה המשיבה לבית המשפט העליון בדבר היקף ואופן קבלת הקהל בלשכת הרשות בבני ברק, <u>ובדבר הותרתה של הלשכה באילת פתוחה לקבלת קהל</u> - הוחלט על מחיקת העתירה (פורסם בנבו, מיום 11.9.2017).

8. בהקשר הלשכה באילת, צוין בתגובת (פסקה 28) המשיבה כי:

> **"המשיב יציין כי הביא בחשבון את <u>שאלת המרחק הגיאוגרפי, ומטעם זה החליט שלא לסגור בפני המסתננים את האפשרות לגשת למשרדי הרשות באילת.</u> הווה אומר, המשיב לקח בחשבון משתנים של מרחק וזמן בעת מיפוי אוכלוסיית המסתננים ביחד ללשכות הקרובות לביתם, ועל כן לא הורה על סגירה של המשרד באילת אשר למסתננים המקבלים בה שירות <u>קיימת בעיה של ממש</u> להגיע למשרדי המשיב בבני ברק".**

תגובת המשיבה בבג"ץ 4284/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** מיום 15.6.2017 מצ"ב **<u>כנספח א'.</u>**

9. יוער, כי על אף התחייבויות אלו, בשירות הניתן בשתי הלשכות הנותרות נפלו לא פעם כשלים, ומבלי להכביר במידע, נציין כי לאורך השנים שלח המוקד פניות רבות בנושא זה. הפניה האחרונה שבהן נשלחה ביום 25.11.2019 לפרופ' שלמה מר יוסף, מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה, וכן לעוה"ד דינה זילבר, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), ועסקה בקושי העצום בו מצאו עצמם מבקשי מקלט שאיחרו או פספסו מסיבות שונות (אשר פעמים רבות היו מחוץ לשליטתם) את התור שהיה קבוע לחידוש אשרתם.

פניית העותרת מיום 25.11.2019 מצ"ב <u>כנספח ב'.</u>

10. **מכל מקום, בחודשים האחרונים, מאז פרוץ נגיף הקורונה – סגרה המשיבה את שערי הלשכה הממוקמת באילת בפני מבקשי מקלט המתגוררים בעיר באופן מוחלט. זאת, בעוד שכפי שיפורט, בלשכת בני ברק נאותה המשיבה באופן הדרגתי לאפשר גישה של מבקשי מקלט הנזקקים לכך לשירותי הלשכה.**

11. לשם הצגת התמונה המלאה, נפרט בקצרה את השתלשלות הדברים בכל הנוגע לגישתם של מבקשי מקלט לשירותי המשיבה בלשכת בני ברק מאז פרוץ משבר הקורונה בחודש מרץ האחרון.

12. כידוע, מאז ראשית שנת 2020 פושה נגיף הקורונה באוכלוסייה בישראל וברחבי העולם. כיתר מדינות העולם, גם ישראל נקטה ונוקטת באמצעים שונים להתמודדות עם הנגיף ומניעת התפשטותו, אשר נעו מסגר מלא בחודשים מרץ ואפריל ועד (נכון לכתיבת שורות אלה) הגבלות הנוגעות לקבלת קהל בשירותי הממשלה ובעסקים פרטיים (הנחיות "התו הסגול"); בידוד ביתי של קבוצות אנשים שיש לגבים חשש כי נדבקו; הטלת סגר על ערי מגורים בהם ישנה התפרצות; הגבלות נוכחות וצמצום שוהים במקומות עבודה; החלת מדיניות של "ריחוק חברתי" ועוד.

13. בתחילת הסגר, לאחר שביום 14.3.2020 הודיע ראש הממשלה על שורת הנחיות, ובהן השבתת כלל מערכת החינוך, איסור על התקהלות של יותר מעשרה בני אדם, והמלצה להימנע מנסיעה בתחבורה ציבורית, פנה המוקד ביום 15.3.2020 אל המשיבה בדרישה שלא לחייב מבקשי מקלט ומהגרים הנדרשים לחדש את אשרתם במתקני המשיב – להתייצב בהתייצבות אישית במתקנים אלה, אלא לחדש את אשרותיהם באופן אוטומטי וללא התייצבות אישית.

<u>פניית המוקד מיום 15.3.2020 מצ"ב כנספח ג'.</u>

14. ביום 17.3.2020 הודיעה המשיבה כי לא תדרוש את התייצבותם של מבקשי מקלט במתקניה לשם חידוש אשרותיהם, וכי כלל האשרות יוארכו למשך 60 יום באופן אוטומטי. המשיבה מסרה כי את תוקף האשרה החדש ניתן יהיה לוודא במערכת הממוחשבת העומדת לרשות מבקשי המקלט ומעסיקיהם, המשמשת בדרך כלל לתיעוד הניכויים הנעשים משכרם של מבקשי המקלט ואמורים להיות מופקדים בקרן פקדון ייעודית לפי חוק עובדים זרים, תשנ"א-1991 (להלן: **המערכת הממוחשבת**).

<u>תשובת המשיבה מיום 17.3.2020 מצ"ב כנספח ד'.</u>

15. מענה זה, אשר ללא ספק הקל באופן משמעותי על רוב-רובם של מבקשי המקלט, לא נתן מענה למי שזקוקים לשירות נקודתי שלא ניתן היה לקבלו באמצעות החידוש האוטומטי, כגון מי שאשרתו אבדה, מי שהאשרה שהונפקה לו שגויה או מי שאשרתו פג תוקפה טרם כניסתו של מצב החירום לתוקף . כאמור מעלה, יודגש כי עבור מבקשי המקלט החיים בישראל, אשר רובם הגיעו לישראל ללא מסמכים מזהים דוגמת דרכון או תעודת לידה, **אשרת השהייה מהווה מסמך מזהה יחידי שברשותם**, והיא המסמך הרשמי באמצעותו מקבלים גישה לשירותים בישראל, כגון חשבונות בנק, קופות חולים (למי שממנן ביטוח בריאות שכזה באופן פרטי), חשבונות פיקדון ועוד. בנוסף, אשרה תקפה מהווה תנאי להעסקתם כחוק - קרי, ללא אשרה תקפה נחסמת בפני מבקשי המקלט היכולת להתקיים במישור הבסיסי ביותר.

16. אשר על כן, בחודשים אפריל ומרץ פנה המוקד למשיבה בעניינם של מספר מבקשי מקלט אשר מסיבות

שונות (בין אם כי איבדו את אשרתם או שנפלה בה טעות) לא יכלו להסתייע במערכת הממוחשבת ונדרשו להנפקת אשרה חדשה. ואולם, מלבד מקרה בודד אשר נענה בעזרתה האדיבה של עו"ד שונית שחר מהלשכה המשפטית של המשיבה, כלל פניות המוקד נענו באופן גורף על ידי משל"ט ההגירה כי: "בשל מצב החירום בו שרויה מדינת ישראל ומוסדותיה ובהן לשכות מנ"א, לא ניתן להנפיק אשרות חדשות או חלופיות". פניה נוספת אל עו"ד שחר ממטה המשיבה לא הביאה לשינוי בעמדה זו.

העתק התכתבות ותשובות המשל"ט לפניות המוקד בעניין חידוש אשרות מצ"ב כנספח ה'.

17. זאת, על אף שבאותה עת, על פי פרסומי המשיבה באתר האינטרנט שלה, למרות מגבלות התנועה הנובעות ממצב החירום, המשיכו לשכות הרשות לתת מענה לאזרחים ולזרים בעניינים דחופים הקשורים להוצאת תעודות ואישורים שונים, לרבות אשרות שהייה בישראל. כך, פרסמה המשיבה כי ביום 6.4.2020 קיבלו שירות 618 אנשים, וביום 7.4.2020 קיבלו שירות 548 פונים.

הודעות המשיבה מיום 6.4.2020 ומיום 7.4.2020 מצ"ב כנספח ו'.

18. אשר על כן, שלח המוקד שורת פניות הממוענות לגורמים שונים ברשות ומחוצה לה, בניהם פרופ' שלמה מור יוסף, מנכ"ל המשיבה, עו"ד דינה זילבר, המשנה ליועמ"ש, מרכז הפיקוד והשליטה של המשיבה, הלשכה המשפטית של המשיבה ועוד - כולן בדרישה לאפשר למבקשי המקלט הזקוקים לכך לגשת ללשכות המשיבה ולקבל שירות בנושא אשרותיהם. זאת, כפי שנעשה עם מאות אזרחים וזרים אחרים, ולנוכח הצורך הדוחק בגישה לחשבונות הבנק, לכספי הפיקדון, לטיפולים רפואיים (כאמור, עבור מי שמחזיק בביטוח פרטי) ולמציאת עבודה עקב מצב החירום הבריאותי והמשבר הכלכלי שהגיע בעקבותיו, והפוגע בייחוד בקהילת מבקשי המקלט שאינה זכאית לרשת ביטחון סוציאלית בדומה לאזרחים ישראליים.

19. ביום 20.4.2020 קיבל המוקד מענה מאת עו"ד שונית שחר מטעם המשיבה, בו נמסר כי גובש מתווה זמני שנועד למצוא פיתרון למקרים קונקרטיים שלא נמצא להם פיתרון אחר. על פי מתווה זה, אשר נועד היה להיות מתווה זמני בלבד עד הרחבת פעילותן של לשכות המשיבה, יוכל המוקד לפליטים ולמהגרים לפנות למטה מינהל אכיפה וזרים ברמלה (המשל"ט) לצורך תיאום הגעתם של פונים שלא ניתן ליתן להם מענה בדרך אחרת.

20. בימים העוקבים, העביר המוקד למשיבה בהתאם למתווה המוצע את פרטיהם של עשרות פונים אשר נדרשו למענה פרטני וחריג מסוג זה. מספרם של הנזקקים לשירות זה האמיר בהתמדה ועלה באופן משמעותי על היקף הטיפול בו היה מסוגל צוות המוקד לעמוד, בהתחשב ביתר הצרכים הנדרשים לטיפול עבור קהילת מבקשי המקלט ובכלל.

21. ואולם, כפי שהדגיש המוקד לא אחת בתכתובת המצורפת מטה, מענה זה לא נתן פיתרון ראוי לתושבי העיר אילת, אשר נדרשו אף הם להגיע אל המשל"ט ברמלה לצורך קבלת שירות. המוקד עמד על כך שהבאתם של תושבי העיר אילת הנזקקים לכך למשרדי המשיבה אך לצורך חידוש אשרתם, תהא קשה ומסוכנת (מבחינה בריאותית) עבור תושבים אלו.

בתכתובת זו, התייחס המוקד אף למצוקתה הפרטנית של העותרת 1, אשר איבדה את אשרתה שלושה

שבועות קודם לכן.

22. **העתק פניית המוקד מיום 7.4.2020 מצ"ב <u>כנספח ז'</u> . תכתובות אימייל בנושא חידוש אשרות ומתווה זמני לטיפול (ובפרט מיום 20-21.4.2020) מצ"ב <u>כנספח ח'</u>.**

23. בהמשך, ביום 4.5.2020 חזרו נציגי המוקד ופנו לגורמי הרשות בנוגע לעניינם של מבקשי מקלט נוספים מאילת אשר נדרשים לפתרון קונקרטי לחידוש אשרתם, ביניהם העותרת 1.

העתק פניה מיום 4.5.2020 מצ"ב <u>כנספח ט'</u>.

24. ביום 5.5.2020 שבו לשכות מנהל האוכלוסין ומחלקות האשרות לפעילות, כאמור בהודעה שכותרתה "לשכות מנהל אוכלוסין לשירותכם – חוזרים לשגרה!". החל מאותו יום לשכות רשות האוכלוסין שבו לקבל קהל בהתאם לתנאי התו הסגול, כאשר בחלק מהלשכות ולחלק מן השירותים נדרש זימון תור מראש באמצעות אתר האינטרנט של משרד הפנים. מכאן, שמאותו מועד אזרחי ישראל ואוכלוסיות נוספות זכאיות לקבלת שירות מלא בהתייצבות אישית בפני רשות האוכלוסין, וזאת גם בלשכת העיר אילת.

הודעות רשות האוכלוסין מיום 5.5.2020 מצ"ב <u>כנספח י'</u>.

25. באשר למבקשי מקלט ומהגרים, פרסמה רשות האוכלוסין ביום 12.5.2020 כי אשרותיהם של נתיני אריתריאה וסודן אשר מחזיקים ברישיון ישיבה לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל או רשיון מסוג ב1 ימשיכו ויוארכו באופן גורף בכל פעם לחודשיים ימים מיום תוקף רישיונם ועד להחלטה חדשה באמצעות המערכת הממוחשבת. כמו כן, נמסר כי מבקשי מקלט המגיעים ממדינות לגביהן אין מדיניות אי-הרחקה, יקבלו מסרון ובו זימון למועד בו צפוי לפוג רישיונם במטרה לחדשו.

הודעות רשות האוכלוסין מיום 12.5.2020 מצ"ב <u>כנספח יא'</u>.

26. **בפרסום זה, לא ניתן כל הסבר באשר לפתרונות שיינתנו לנתיני אריתריאה וסודן אשר נזקקו לתיאום הגעה פרטנית ללשכות הרשות, למשל לשם הנפקת אשרה חדשה או תיקון שגיאות שנפלו באשרתם; או באשר לפתרונות שיינתנו למבקשי מקלט שאינם ממדינות לגביהן נוהגת מדיניות אי הרחקה אך טרם קיבלו מסרון לזימון בלשכה. בפרט, לא ניתן כל פתרון למבקשי מקלט המתגוררים באילת ונדרשים לחדש אשרתם באופן פיזי.**

27. משכך, ביום 18.5.2020 שבה עו"ד טל שטיינר מטעם המוקד ופנתה למנהל אכיפה וזרים אצל המשיבה בבקשה למציאת פתרון ישים עבור מבקשי המקלט המתגוררים באילת. בפניה עמדה עו"ד שטיינר על כך שדרישה ממבקשי המקלט מאילת להתייצב בלשכה שבבני ברק לחלוטין אינה סבירה, וציינה כי במשרדי המוקד הצטברו חמישה מקרים כאלו אשר מסיבות שונות (ילדים התלויים בהם, עבודה שאינם יכולים להחמיץ, בעיות בריאות אשר מקשות על הנסיעה הארוכה – במיוחד בימים בהם משתולל נגיף) אינם יכולים, גם לו רצו, להגיע לחידוש אשרתם בבני ברק.

28. **כמו כן, צוין כי משום שעל פי הודעת הרשות חזרו לשכות הרשות, בניהן לשכת אילת, לפעולה, ומכיוון**

שבימים כתיקונם מחדשים מבקשים אלו את אשרתם באילת – יש לאפשר להם להנפיק אשרות חדשות באילת גם כעת.

29. פניה זו לא זכתה למענה מאת מנהל האכיפה של המשיבה. גם תזכורת בעניין מיום 24.5.2020 בה ציין המוקד כי פניות מאת תושבי אילת שנדרשים לחידוש אשרתם מצטברות במשרדינו לא קיבלה כל התייחסות מאת המשיבה.

<u>פניות המוקד מימים 18.5.2020 ו- 24.5.2020 מצ"ב כנספח יב'.</u>

30. בהמשך, ועם הצטברות המקרים הפרטניים, ביום 2.6.2020 נאלץ המוקד לפנות למשיבה פעם נוספת, בדרישה דחופה כי תיקבע דרך אשר תאפשר לפונים מקרב מבקשי המקלט והמהגרים שזקוקים למענה פרטני, לקבוע תור ולקבל שירות הן בלשכה באילת והן בלשכה שבבני ברק. בהמשך לפניה זו, ביום 11.6.2020 השיבה הגב' אורית שרמי ממנהל האכיפה והזרים כי נפתחה תיבת דוא"ל ייעודית לפניות זרים אשר איבדו את אשרתם, וכי עליהם לפנות ישירות לכתובת lost-visa@piba.gov.il.

<u>פניית המוקד מיום 2.6.2020 מצ"ב כנספח יג'</u>; תשובתה של גב' שרמי מיום 11.6.2020 מצ"ב <u>כנספח יד'</u>.

31. ואולם, **גם במסגרת פתרון זה נותרו מבקשי המקלט המתגוררים באילת ללא כל פיתרון ממשי, והדרישה כי יגיעו לחידוש אשרתם במשרדי המשיבה שבבני ברק נותרה בעינה.**

32. משכך, וכן לאור כשלים שנפלו במענה שהוצע על ידי המשיבה גם למבקשי מקלט ברחבי הארץ, ביום 28.6.2020 פנה המוקד לפליטים פעם נוספת למשיבה במכתב בו עמד על כך שהמענים החלופיים לא סיפקו מענה ראוי למבקשי מקלט ומהגרים רבים, ונוכח פתיחות לשכות רשות אוכלוסין אחרות בישראל, ביקש המוקד להורות על פתיחת הלשכות בבני ברק ואילת לאלתר – כך שיקבלו שירות עבור מבקשי מקלט פרטניים הזקוקים לכך. למרבה הצער, גם פניה זו לא זכתה למענה מאת המשיבה.

<u>פניית המוקד מיום 28.6.2020 מצ"ב כנספח טו'.</u>

33. נכון לעת הזו, המוקד ממשיך ומקבל פניות ממבקשי מקלט רבים אשר נדרשים לקבלת סיוע בדבר הפתרונות המוצעים על ידי המשיבה לצורך חידוש אשרתם.

34. ואולם, נוכח מגמת שיפור בה הבחנו בשבועות האחרונים (אם כי לא משביעת רצון) במועדי המענה שניתנים על ידי מוקדי הרשות (באמצעות המייל אשר נועד למי שנדרש להנפקה פיזית של אשרתו ומוזמן ללשכת המשיבה בבני ברק, ובאמצעות המייל אשר נועד למבקשי מקלט שלא שוהים בישראל תחת הגנה זמנית, אבל לא קיבלו הודעת זימון לחידוש אשרתם) - ומתוך רצון כן ליתן הזדמנות להליכי השיפור וההתייעלות בפתרונות אלו, לא עוסק הליך זה במבקשי מקלט הנדרשים לחידוש אשרתם בלשכת המשיבה בבני ברק.

35. **<u>הליך זה עניינו אחד: מבקשי המקלט המתגוררים באילת ומצאו עצמם מול שוקת שבורה, כאשר עד מועד כתיבת שורות אלו, לא זכו לקבל כל מענה או פיתרון הולם למצוקתם בחידוש אשרתם, מלבד</u>**

<u>הגעה מפרכת ובלתי נדרשת בעליל למשרדי המשיבה בבני ברק.</u>

36. **בפני מצוקה קשה זו עמדו אף מצהירים 2-1 אשר תצהיריהם מצורפים לעתירה זו:** מבקשי מקלט מסודן או אריתריאה אשר איבדו את אשרתם ונדרשו להנפקת אשרה חדשה הנדרשת להם למטרות שונות - לצורך העסקתם בישראל; גישה לחשבון הבנק לצורך משיכת כספים; משיכת כספי פיקדון ועוד. המצהירים נזקקו לאשרותיהם בדחיפות, במיוחד על רקע קשיים כלכליים עקב נגיף הקורונה, ובהינתן שהלשכה באילת סגורה בפניהם לא הייתה בידם ברירה אלא לנסוע לחידוש אשרתם בבני ברק. מדובר בימי נסיעות ארוכים וקשים במיוחד, הכוללים הוצאות נסיעה והוצאות נלוות בלתי מבוטלות.

37. **כך, סיפר מצהיר 1, מר חסאן מוסא, מבקש מקלט מסודן אשר כרטיס האשראי שלו נבלע במכונת הבנקט לפני מספר חודשים, כי סניף הבנק שלו סרב להנפיק לו כרטיס מחודש בהיעדר אשרה מקורית. היעדר האשרה משפיע גם על יכולתו למצוא עבודה ולהשתכר בכבוד בעיר אילת. לדבריו, הנסיעה מאילת לבני ברק ארוכה וקשה ואילו רק היתה בידיו ברירה היה מבטלה.**

מצהיר 2, מר רזנה טלהברהן, הוא מבקש מקלט מאריתריאה המתגורר באילת כ- 9 שנים. ללא אשרה מקורית לא יכול מר טלהברהן לעשות שימוש בכספי הפיקדון המגיעים לו, הנדרשים לו במיוחד בתקופה קשה זו. כמו כן, אשרתו נדרשת לו לצורך שמירה על עבודתו לאחר שמעסיקו ביקש לראותה.

<u>תצהירים של מצהירים 2-1 מצ"ב כנספחים טז' - יז' בהתאמה.</u>

38. מקרים אלו מצטרפים כאמור לעניינם של מבקשי מקלט אחרים, דוגמת העותרת 1, אשר למרות הקושי האדיר בו הם נמצאים ולמרות הצורך הקריטי באשרה תקפה – אין באפשרותם לכתת רגליהם מאילת ועד בני ברק. אלו נותרים לשהות בישראל ללא אשרה פיזית כלל (על אף שהם זכאים לאשרה תקפה בישראל).

39. למרבה הצער, למרות הצהרותיה של המשיבה בפני בית המשפט העליון על הותרתה של הלשכה באילת פתוחה עבור מבקשי מקלט, וההכרה בקושי גיאוגרפי של ממש להגיע מאילת לבני ברק (המשתקף היטב בתצהירים המצורפים), לא הואילה המשיבה למצוא ולו פתרון זמני עבור מבקשי מקלט אלו.

40. פניות חוזרות של העותרות למשיבה בעניין זה לא נענו, ולא נותרה בידן ברירה אלא להגיש עתירה זו.

41. בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבה ליתן פיתרון הולם בתחומי העיר אילת להנפקת אשרות עבור מבקשי מקלט המתגוררים בעיר. זאת, בין אם במסגרת קבלת הקהל בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה הממוקמת בעיר אילת (ופתוחה לקבלת קהל בימים אלו) כפי שנעשה בעתות שגרה, ובין אם בכל דרך אחרת שתראה המשיבה לנכון.

הטיעון המשפטי

42. כעולה מעתירה זו, המציאות היום היא כזו שבה בניגוד לאוכלוסיות אחרות של זרים ואזרחי ישראל, המתקבלים כדרך קבע בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה באילת, דרכם של מבקשי המקלט שהיו נוהגים גם הם לפקוד לשכה זו, חסומה.

43. ככל שמתעוררות אצל מבקש מקלט המתגורר באילת נסיבות המצריכות קביעת תור לחידוש אשרה בהתייצבות אישית, עליו לפנות למשיבה, בדרך כלל בסיוע תיווך של ארגוני זכויות האדם, להסביר מדוע נזקק הוא לשירותיה של המשיבה, ולהמתין זמן לא ידוע לתשובת גורמי המשיבה שיזמנו אותו ללשכת המשיבה הממוקמת בבני ברק. למרות פניות חוזרות ונשנות בנושא זה מטעם העותרות, בדבר המצוקה הקשה בה מוצאים עצמם מבקשי המקלט באילת הזקוקים לחידוש אשרתם – לא מצאה המשיבה פיתרון סביר עבור אלו בתחומי העיר אילת. זאת, למרות ההבנה העמוקה של המשיבה בדבר הקושי המהותי שהגעה מאילת לבני ברק כדרך שגרה. קושי זה מתעצם עשרות מונים בימים אלו, בהם ישנן הגבלות מהותיות על תחבורה ציבורית עקב נגיף הקורונה, המצב הכלכלי קשה מנשוא (במיוחד של אוכלוסיית הזרים בישראל), והצורך בצמצום מגעים ונסיעות לצורך שמירה על בריאות הוא נחוץ מתמיד.

44. מכאן, שמבקשי המקלט המתגוררים באילת ואיבדו את אשרתם או נזקקים להנפקת אשרה חדשה מוצאים עצמם מול שוקת שבורה: או שיוותרו בישראל ללא אשרה - המסמך המזהה היחיד בו מחזיקים מבקשי המקלט בישראל, כשהם חשופים לפגיעה קשה בצרכיהם החיוניים והבסיסיים ביותר ; או אם יש בידם האפשרות לעשות כן - ייעדרו מעבודתם וייסעו בנסיעה ארוכה ויקרה אל משרדי המשיבה שבבני ברק, תוך בזבוז זמנם וסיכון בריאותם שלא לצורך.

45. העותרות יטענו כי מדיניות זו, המונעת ממבקשי המקלט המתגוררים באילת לחדש אשרתם בעיר, עומדת בניגוד להצהרות המשיבה בבג"ץ, פוגעת באופן בלתי חוקתי בזכויותיהם של מבקשי המקלט לקיום מינימלי בכבוד ולקניין ועולה כדי אפליה פסולה, וזאת לאור העובדה כי במקביל, **מדי יום ניתן שירות למאות פונים בלשכות המשיבה** – אזרחים וזרים כאחד.

<u>חובת המשיבה להנפיק אשרות למבקשי מקלט ומהגרים השוהים בישראל</u>

46. חוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952, קובע כי שהייה בישראל תהיה על פי רישיון ישיבה: "מי שאיננו אזרח ישראלי או בעל אשרת עולה, תהיה ישיבתו בישראל על פי רישיון ישיבה לפי חוק זה".

47. הרציונל העומד בבסיס סעיף חוק זה, בא לידי ביטוי בהסכמת רשות האוכלוסין וההגירה, אשר קיבלה תוקף של פסק דין במסגרת עת"מ 6848-08-12 **מוקד סיוע לעובדים זרים ואח' נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו, 7.1.2013), שם הוסכם כי כלל מבקשי המקלט ששוחררו ממשמורת יקבלו לידיהם אשרות שהייה מתחדשות. אף בית הדין לעררים, שהוא הערכאה המוסמכת לדון בהחלטות הרשות הנוגעות לאישורי ישיבה בישראל, מצא באחד המקרים כי "משלעת הזו צפוי העורר להוסיף ולשהות בישראל (וזאת כאמור-בהסכמת המשיב), לא מצאתי מדוע יש להותירו בישראל ללא רישיון ישיבה, בניגוד להוראות

המחוקק, ומה תועלת תצמח מכך למשיב, האמון על כך שמכלול השוהים בישראל יאחזו ברישיון ישיבה לפי החוק" (ר' ערר (ת"א) 2524-18 **ב.ז.ט. נ' משרד הפנים** מיום 28.3.2018). כך קבע גם כב' השופט שחם מבית המשפט המחוזי בירושלים בעת"מ 69543-12-18 **המוקד לפליטים ולמהגרים ואח' נ' רשות האוכלוסין וההגירה** מיום 9.1.2019, בו דחה בית המשפט המחוזי את בקשת הרשות שלא לחדש את אשרותיהם של אזרחי קונגו שבקשותיהם למקלט נדחו.

<u>העדר מערך להנפקת אשרות באילת מוביל לפגיעה פסולה בקניין ובכבוד</u>

48. שהייה בישראל ללא אשרה פיזית, אשר לרוב מהווה כאמור המסמך המזהה היחיד אותו מחזיקים מבקשי המקלט – **משמעה כי נמנעת מהם הגישה לחשבונות הבנק שלהם, לקבלת שירות בקופות החולים בהן הם מבוטחים (ככל שמחזיקים ביטוח פרטי המאפשר להם לקבל שירותים שכאלו), למשיכת כספי הפיקדון, לשכירה ומעבר בין דירות ואף למציאת עבודה חוקית** – צרכים חיוניים ואקוטיים בתקופה זו של משבר בריאותי וכלכלי מתמשך, הפוגע בייחוד באוכלוסיית מבקשי המקלט בישראל, שאינה נהנית מרשת ביטחון סוציאלי כלשהי.

49. מדובר בנזק ממשי וקונקרטי שאין כל הצדקה להשית אותו על מבקשי המקלט המתגוררים באילת, שעה שהם שוהים בישראל כדין ועושים מאמצים כבירים לנהל את חייהם ולפרנס את עצמם בכבוד, במיוחד בתקופה קשה זו הפוקדת אותנו, המתבטאת במשבר הומניטרי כבד בקרב אוכלוסייה זו.

50. נזכיר, כי המדובר באוכלוסייה שהיא ברובה קשת יום, באנשים המתקיימים בשכר נמוך ובהם משפחות רבות חד הוריות. דו"ח מבקר המדינה מספר 64ג ציין באופן מפורש בהמלצותיו כי "ספק אם פעולות הממשלה בכל הנוגע להבטחת מינימום של אמצעים חומריים שיאפשרו לנזקקים ולחלשים מבין הזרים להתקיים בחברה, עולות בקנה אחד עם הוראות חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, כפי שפורש בפסיקת בית המשפט העליון, ועם הדין הבין-לאומי. ספק זה מתעורר בעיקר בנוגע למספר תחומים: הגישה המצומצמת שניתנה לקבוצות חולים מסוימות לשירותי בריאות; השלכות יישומה של מדיניות משרד הרווחה בקשר לקבוצות מסוימות של זרים נזקקים; ויכולתם של החלשים והנזקקים מבין הזרים להיות מוגנים מרעב ולהתקיים קיום בסיסי בכבוד".

51. האלטרנטיבה היחידה המוצעת למבקשי המקלט המתגוררים באילת המבקשים לאחוז באשרה בתוקף ואינם יכולים להסתייע במערכת הממוחשבת, היא לנסוע לבני ברק לצורך חידוש אשרתם – וזו גורמת אף היא לפגיעה כלכלית בלתי מבוטלת במבקשי המקלט.

52. נסיעה באוטובוס (כרטיס מוזל של הלוך-חזור) כרוכה בהוצאה לא קטנה של 112 ₪ ליחיד https://reservations.egged.co.il/webetickets/Moudle/Orders/NewOrderNew.aspx?GI=481073ae-6769-4108-a730-70c226dd6447 (ר' אתר אגד). עלות זו לא כוללת עלויות תחבורה ציבורית בתוך אילת (עד התחנה המרכזית וממנה) ובתוך תל אביב (מתחנת הירידה לבני ברק וחזרה) אשר מסתכמות בכ- 25 שקלים. סך כל עלות הנסיעה מאילת לבני ברק וחזרה תגיע לסכום של כ- 140 שקלים. חישוב זה אינו לוקח בחשבון עלויות נסיעה עבור מי שנדרש לקחת איתו את ילדיו לחידוש האשרה אם לא מצא

עבורם פיתרון הולם להישארות באילת למשך יום שלם.

53. נסיעה ארוכה זו אינה רק קשה ומייגעת אלא כרוכה באיבוד, לכל הפחות, של יום עבודה אחד. לעיתים, במיוחד כאשר החידוש קבוע לשעה מוקדמת, נדרש ביטול של יום עבודה נוסף ולעיתים אף מציאת פתרונות לינה (בתשלום או שלא) בסמוך למתקן הרשות בבני ברק.

54. עולה, כי סירוב לקביעת מנגנון להנפקת אשרות בגדי העיר אילת במקרים הנצרכים לכך פוגע אנושות בזכויות היסוד של מבקשי המקלט לקניין (זאת בשל היעדר גישה לחשבונות הבנק שלהם ולכספים שצברו במו ידם, והוצאת סכומי כסף בלתי מבוטלים לצורך נסיעה מאילת לבני ברק) ולעיסוק (נוכח קשיים בתחזוק ומציאת עבודה ללא תעודה מזהה)– זכויות שהוכרו זה מכבר כחלק ממארג הזכויות החיוניות לצורך קיום בכבוד מינימלי של האדם.

55. הזכות לקיום בכבוד היא זכות חוקתית הנגזרת מהזכות לכבוד, אשר מעוגנת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. לעניין זה יפים דבריו של פרופ' אהרון ברק בספרו "כבוד האדם: הזכות החוקתית ובנותיה":

> "**כבוד האדם הוא אגד של זכויות**. **אכן בפסיקה ענפה ומקיפה גזר בית המשפט העליון מזכות האם של כבוד האדם מספר ניכר של זכויות-בת, ובהן** הזכות להגנה על אישיותו של האדם, הזכות להגנה עליו מפני השפלה וביזוי, הזכות לחיי משפחה, לנישואין, להורות, לאימוץ, הזכות לחינוך, **הזכות לביטחון סוציאלי,** הזכות למזון, הזכות למגורים, הזכות למים, **הזכות לבריאות**, הזכות לשוויון, הזכות לחופש הביטוי, הזכות לחופש המצפון והדת, הזכות לתנועה בישראל, הזכות לשם הטוב, הזכות להליך הוגן **והזכות לקיום בסיסי בכבוד**. כל הזכויות האלה הן זכויות-בת או זכויות-נכדה הנגזרות מכבוד האדם. [...] הן משקפות כל אחת מזווית הראייה שלה, את אנושיותו של האדם. **כל זכויות הבת וזכויות הנכדה הוכרו כחלק בלתי נפרד מהזכות לכבוד האדם. אין הן זכויות משתמעות אלא זכויות מפורשות ששמן כשם אמן – "כבוד האדם"**"(ההדגשה אינה במקור, ע.ב'.)
>
> אהרון ברק **כבוד האדם: הזכות החוקתית ובנותיה** (כרך א) (306-336) 2014.

56. הזכות לקיום בכבוד הוכרה גם כזכות חוקתית במשפט הישראלי. בבג"ץ 10662/04 **חסן נ' המוסד לביטוח לאומי** (פסק דין מיום 28.2.12), פסקה הנשיאה ביניש במעמד הפרישה שלה, בסעיף 35 לפסק הדין, כי:

> "הזכות למינימום של קיום אנושי בכבוד מצויה בליבו וגרעינו של כבוד האדם. חיים בחרפת רעב, ללא קורת גג, תוך חיפוש מתמיד מנין יבוא עזרו של אדם, אינם חיים בכבוד".

ר' גם בג"ץ 366/03 **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר** (פסק דין מיום 12.12.05), סעיף 14. וברע"א 4905/98 **גמזו נ' ישעיהו**, פ"ד נה(3) 360, פירש הנשיא לשעבר ברק את המושג כבוד האדם וקבע בסעיף 20 לפסק הדין:

> "**אדם המתגורר בחוצות ואין לו דיור, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם הרעב ללחם,**

הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם שאין לו גישה לטיפול רפואי אלמנטארי, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע; אדם שנאלץ לחיות בתנאים חומריים משפילים, הוא אדם שכבודו כאדם נפגע".

57. סעיף 3 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע כי "אין פוגעים בקניינו של אדם". על פי הפסיקה, זכויות האדם המנויות בחוק היסוד נתונות לכל אדם, ללא קשר למעמדו האזרחי (ר' בג"ץ 7146/12 **אדם נ' הכנסת**). בבג"ץ 11437/05 **קו לעובד נ' משרד הפנים**, פ"ד סד(3) 122, נקבע מפורשות כי זכות הקניין המנויה בסעיף 3 לחוק-היסוד, שמורה גם לזרים השוהים בישראל. זכות זו מוכרת גם בסעיף 17(2) להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם משנת 1948, הקובע שאין לשלול מאדם את רכושו באופן שרירותי; וכן גם באמנה בדבר מעמדם של פליטים משנת 1951, עליה חתמה ואותה אשררה מדינת ישראל, מכירה בזכות הפליט לקניין.

58. יובהר כי ההגנה על הקניין מבטאת גם את היכולת הממשית להשתמש בקניין וליהנות ממנו. שלילת היכולת להשתמש בקניין, באופן שהופך את הבעלות עליו הלכה למעשה לתיאורטית, עולה לכדי פגיעה בקניין. גישה זו נובעת מההצדקה המסורתית לזכות לקניין – ההגנה על חירות האדם ועל האוטונומיה שלו לממש את מטרות חייו, ולא רק על השווי הכלכלי של נכסיו. על כך עמד בית המשפט העליון בע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221, 431 (9.11.1995):

> "הקניין מבטיח לפרט חירות כלכלית. הוא מאפשר שיתוף בין בני אדם. הוא מאפשר להם להפעיל את האוטונומיה של הרצון הפרטי שלהם. מכאן, הקשר בין ההגנה על הקניין לבין ההגנה על כבוד האדם".

59. הדברים נכונים גם לענייננו. אין לקבל מצב בו מבקשי המקלט המתגוררים באילת, והנזקקים לקבלת מענה פרסונלי בלשכת המשיבה, יעמדו בפני השלכות מרחיקות לכת ופגיעה אנושה בזכותם לקניין ולכבוד, אך משום שלא נמצא להם כל פיתרון הולם לחידוש אשרתם באמצעים סבירים.

<u>העדר המענה מהווה אפליה פסולה</u>

60. החלטת המשיבה שלא לספק שירות נגיש וישים לחידוש אשרותיהם של מבקשי המקלט המתגוררים בעיר אילת, מהווה אפליה פסולה בהשוואה לכל אותם פונים אשר השירות ניתן להם על אף מצב החירום כעניין שבשגרה.

61. הזכות לשוויון מהווה עקרון יסוד של המשפט הישראלי שזכה להכרה עוד בהכרזת העצמאות. מזכות זו נובע האיסור המנהלי על הפליה, אשר נדון לא אחת בבית המשפט. לעניין זה יפים דבריו של כב' השׁ' חשין בבג"ץ 6845/00 **ניב נ' בית הדין הארצי לעבודה** (פורסם בנבו, 9.10.2002):

> "הפליה היא, כידוע, יחס בלתי שווה ובלתי הוגן לשווים. אמרנו זאת פעמים אין־ספור ולא נוכל לחדש [...] נשיל את הגלדים החיצוניים של הדוקטרינה, וידענו כי עיקר בה – עיקר־העיקרים – הוא בהגינות או בהיעדר ההגינות כלפי מי שראויים הם ליחס שווה. לשון אחר:

השוויון – היפוכה של ההפליה – פירושו הוא, הלכה למעשה, צדק והגינות [...] לא הרי "הפליה" כהרי "הבחנה", שהפליה אסורה והבחנה מותרת. הבחנה – להבדילה מהפליה – היא יחס שאינו־שווה למי שהם שונים, והוא במקום שהשוני הוא מגוף העניין."

כב' הש' ברק אף חידד את הדברים בבג"ץ 03/11163 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים ישראל ואח' נ' ראש ממשלת ישראל ואח'**, פ"ד סא(1) 1:

"הפליה אסורה עשויה להתקיים גם בהעדר כוונה או מניע של אפליה מצד יוצרי הנורמה המפלה. לעניין ההפליה, די בתוצאה המפלה. **כאשר מימוש הנורמה שיצרה הרשות – שיכול והתגבשה ללא כוונת הפליה – גורר תוצאה שהיא בלתי שוויונית ומפלה, עשויה הנורמה להיפסל בשל ההפליה שדבקה בה**. הפליה אינה נקבעת אך על-פי מחשבתו וכוונתו של יוצר הנורמה המפלה. היא נקבעת גם על-פי האפקט שיש לה הלכה למעשה."

62. המשיבה לא הציגה כל הצדקה להחלטתה שלא לספק שירות בהתאם לתנאי התו הסגול בלשכת המשיבה באילת הפתוחה בימים אלו, או באמצעות כל פיתרון אחר בחתומי העיר אותו תראה לנכון. מתן השירות עבור אוכלוסייה זו אינו שונה ממתן השירות עבור כל פלח אוכלוסייה אחר ואינו מצריך משאבים שונים מהמשיבה. כאמור, הוא גם ניתן לאוכלוסייה זו בלשכה כעניין שבשגרה עד לתחילת המשבר.

63. משלא מדובר במניעה טכנית למציאת פתרון נגיש לאותה קהילה, ולאור היעדר מאפיינים מבחינים רלוונטיים המונעים את מתן שירות חידוש האשרות המבוקש בין אוכלוסיית מבקשי המקלט המתגוררים בעיר אילת ובין שאר הפונים המקבלים שירות מידי המשיבה בימים אלו, קשה למצוא הסבר המניח את הדעת אשר יעיד על כך שמדובר בהבחנה מותרת ולא באפליה פסולה הפוגעת בזכותם של מבקשי המקלט לשוויון.

64. ראוי עוד לציין כי לנוכח הקשיים יוצאי הדופן אשר קהילת מבקשי המקלט בישראל ניצבת מולם בימי המשבר הנוכחיים, והתלות המוחלטת של בני קהילה זו בשירות חידוש האשרות על ידי הרשות, הן בימי שגרה והן בימי משבר, היה מצופה כי המשיבה לא רק תפעל לקבלם בלשכותיה כפונים אחרים, אלא אף תרכז מאמצים רבים יותר בסיוע להם.

<u>התנהלות המשיבה אינה סבירה</u>

65. הדברים ברורים עוד יותר לאור העובדה שסירובה של המשיבה לספק פתרון ראוי בתחומי העיר אילת, בין אם באמצעות הלשכה הפתוחה בימים אלו, ובין אם בכל דרך אחרת אשר תראה לנכון - אינו שוקל באופן ראוי (ולמעשה, בהיעדר מענה לפניות העותרות בנושא, נראה כי אינו שוקל כלל) את הפגיעה הניכרת בזכויות היסוד של מבקשי המקלט, אל מול המחיר הזעום שיוטל על המשיבה אם תספק בידי מבקשי המקלט דרך ישימה ונגישה יותר לחדש אשרתם בעיר אילת.

66. **התנהלות זו של המשיבה, אשר לא שקלה כלל פגיעות אנושות אלו בכבוד, בקניין ובשיוויון של מבקשי המקלט, הופכת את ההחלטה שנתקבלה להחלטה בלתי סבירה בעליל.**

67. חוסר סבירות זה בולט במיוחד נוכח הצהרתה הבלתי מתפשרת של המשיבה לבג"ץ רק לפני שנים בודדות על כך שבפני מבקשי המקלט באילת **"קיימת בעיה של ממש להגיע למשרדי המשיב בבני ברק"** וכי **"מטעם זה החליט שלא לסגור בפני המסתננים את האפשרות לגשת למשרדי הרשות באילת".**

68. לא ברור למה דווקא כעת, כאשר ההגעה מאילת לבני ברק קשה אף יותר נוכח השתוללות נגיף הקורונה, בעת שכל נסיעה בלתי נדרשת עלולה להציב את הנוסעים מול סכנה בריאותית חמורה, כאשר הצורך באשרה תקפה הוא חיוני מתמיד, המצב הכלכלי כה קריטי, ויש צמצום ממילא בנגישות התחבורה הציבורית – החליטה המשיבה כי יש לזנוח את זכותם של מבקשי המקלט באילת לחדש את אשרתם קרוב לביתם.

69. נזכיר, כי משרדי הרשות באילת, שם נוהגים מבקשי המקלט לחדש אשרותיהם כדרך קבע, פתוחים בימים אלו. משכך, לא ניתן למצוא הצדקה שלא לקבלם שם גם כעת. ממילא, הסכימו העותרות לקבל גם כל פיתרון אחר אשר יהיה מקובל על המשיבה ולא יטיל נטל בלתי סביר על מבקשי המקלט עצמם, אך גם פיתרון זמני שכזה מעולם לא ניתן על ידי המשיבה.

70. למרבה הצער, נראה, כי שיקולים אלו לא נלקחו בעת החלטתה של המשיבה (או היעדר החלטתה) שלא לספק פתרון לתושבי העיר. על חובתה של הרשות המנהלית לשקול באופן מאוזן את כל הנתונים העומדים בפניה, עמד כבוד השופט ברק, כתוארו אז, בבג"ץ 341/81 **מושב בית עובד נ. המפקח על התעבורה**, פ"ד לו(3) 349, (פסקה 9 לפסק הדין):

> "בקביעת גבולותיו של "מתחם סבירות" יש להתחשב, בין השאר, בשאלה, אם הרשות הציבורית נתנה משקל ראוי לגורמים הרלוואנטיים השונים שבהם עליה להתחשב. החלטתה של רשות מנהלית תיפסל בשל חוסר סבירות, אם המשקל שניתן לגורמים השונים אינו ראוי בנסיבות העניין. אכן, שקלול ואיזון זה הם מעיקרי תפקידיה של הרשות הציבורית, והביקורת על אופן ביצועם נתונה לבית המשפט".

71. כגודל הפגיעה הפוטנציאלית בזכויות הנובעת מהחלטה מינהלית, כך נדרשת אמת מידה מחמירה יותר בבחינת סבירותה של ההחלטה (בג"ץ 987/94 **יורונט קווי זהב** (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 412):

> "מידת הסבירות מחייבת כי המשקל של הנתונים שלפני הרשות יהיה כבד יותר ככל שההחלטה המנהלית מורכבת יותר או פגיעתה קשה יותר. פגיעה קשה במיוחד בזכות יסוד צריכה להתבסס על נתונים מהימנים ומשכנעים במיוחד"

72. ניכר כאמור, כי בענייננו הפגיעה הקשה בזכויותיה של העותרת 1, המצהירים ושל מבקשי המקלט אחרים במצבם לא נשקלה באופן ראוי, ולכן נדרשת התערבותו של בית המשפט הנכבד.

73. מן הראוי היה כי בעת מצוקה זו, מדינת ישראל תושיט ידה לאלו הזקוקים לעזרתה וחיים בקרבה מזה שנים רבים, ולכל הפחות, תעשה כל שלאל ידה על מנת שלא להקשות עליהם שלא לצורך.

סמכות בית המשפט

74. לבית משפט נכבד זה נתונה הסמכות העניינית לדון בעתירה וזאת מכוח סעיף 5(1) לחוק בית המשפט לעניינים מנהליים, תש"ס-2000 ופרטים 12(1) ו- 12(8) לתוספת הראשונה לחוק זה.

75. נזכיר כי עתירה זו מוגשת באמצעות עותרת פרטנית, לאחר שפנתה למשיבה מספר פעמים לצורך קבלת מענה הולם למצוקתה, ונתמכת בתצהירים של שני מבקשי מקלט אשר נפגעים ממדיניותה של המשיבה שלא ליתן להם שירות בגדרי העיר אילת.

76. כמו כן, מבוססת העתירה על מספר פניות עקרוניות שנשלחו בנושא למשרדי המשיבה, המבוססות כולן על מקרים קונקרטיים של מבקשי מקלט אשר מצאו עצמם מול שוקת שבורה, לאחר שעבודותיהם, נגישותם לכספם וזכויותיהם נפגעו באופן קריטי משום שלא יכלו לפעול לחידוש אשרתם.

77. בעניינה של העותרת 2, המוקד לפליטים ולמהגרים, נגזרת סמכותו של בית משפט נכבד זה מהכרעת בית המשפט העליון במסגרת בג"ץ 7501/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, 9.5.2018), לפיה סמכותו של בית המשפט לעניינים מינהליים חלה גם על עתירות ציבוריות בעניין החלטות של רשות הנוגעות לנהלים באמצעותם מיישמת הרשות את סמכותה או למחדלים בקבלת החלטות אלו:

> "איני מקבל את עמדת המשיב שלפיה יש בהכרח להעדיף בירורן של הטענות שהועלו בגדרי העתירה דנן בבית הדין לעררים במסגרת ערר שיוגש על ידי עורר קונקרטי שתתקבל החלטה בעניינו, כך שהסעד החלופי בענייננו יוגבל, הלכה למעשה, לאפשרות להגיש ערר פרטני לבית הדין. כפי שציינתי, טענותיו של העותר בענייננו באות בגדר סמכותו של בית המשפט לעניינים מינהליים וזה מוסמך לדון בהן גם במתכונתן הנוכחית בגדר עתירה ציבורית העוסקת בהיבטים שונים של התנהלות יחידת הטיפול במבקשי מקלט (זאת, מבלי לגרוע מזכותו של פונה פלוני להגיש ערר לבית הדין לעררים, בהתאם לגדר סמכותו כפי שנקבע בחוק הכניסה לישראל). לפיכך, העותר רשאי להעלות את השגותיו הכלליות האמורות במסגרת עתירה מינהלית שתוגש לבית המשפט לעניינים מינהליים, גם אם אלו אינן מובאות במסגרת עניינו של עותר פרטני וזאת הן נוכח נסיבות העניין המיוחדות בענייננו, הן בשל התשתית העובדתית שהובאה לתמיכה בהן".

78. בית המשפט העליון הכיר במעמדם המיוחד של עותרים ציבוריים בפרט בהקשר של עתירות עקרוניות שעניינן מדיניות הרשויות בעניינן של אוכלוסיות מוחלשות וזרים, משום שאוכלוסיות אלו הן ככלל, חסרות ממון, ידע וכלים לפנות לערכאות ביחס להחלטות פרטניות שנתקבלו בעניינם. ר' פסקה 15 בבג"ץ 11437/05 **קו לעובד נ' משרד הפנים** (מיום 13.4.2012, פורסם בנבו), קבע בית המשפט העליון, כי:

> " לעתירה ישנו נושא ונידן קונקרטי – הוא הוראות הנוהל – והיא אינה כללית ואינה תיאורטית על אף שהיא אינה נוגעת לאדם ספציפי...**<u>תוצאתו של ההליך במישור העקרוני מקרינה על המקרים הפרטניים מביאה לחסכון ניכר במשאבים, ובזמן שיפוטי יקר שצריך היה להקדישו לדיון בעתירות הפרטניות</u>.** מכלול נסיבות זה מצדיק דיון בעתירה במתכונתה

האמורה....כבר נפסק, כי עתירה העוסקת בעניין בעל אופי ציבורי רחב עשויה להידון במסגרת עתירה ציבורית באמצעות עותרים ציבוריים, גם בלא עותרים ספציפיים הנפגעים במישרין מהמעשה המנהלי (...) **<u>על אחת כמה וכמה כך הוא, משמדובר במקרה זה בנפגעות פוטנציאליות מהגרות עבודה, שמשאביהן מוגבלים ביותר, וניתן להניח שחסרים להן כלים של ידע, ממון והתמצאות, הנדרשים לצורך ייזום תביעה בענייניהן</u>**. טעם זה מהווה מענה לטענה הנטענת לפיה עתירה ציבורית לא תישמע בענין שיש בו נפגע פוטנציאלי מסוים אשר נמנע מלעתור ולבקש סעד" (וכן ראו בג"ץ 7501/17 **המוקד לפליטים ולמהגרים נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, 09.05.2018), פסקה 14 לפסק דינו של כב' הש' פוגלמן).

79. דברים אלו יפים לעתירה זו מקל וחומר, שכן מדובר במדיניות שמוחלת באופן כללי וגורף, ובכי תקיפת שינוי המדיניות צריך שתיעשה באותו האופן.

80. לבית המשפט הנכבד הסמכות המקומית לדון בעתירה וזאת מכוח תקנה 2 לתקנות בתי המשפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א-2000, שכן תשובות המשיבה לפניות העותרות נשלחו מגורמי המשיבה אשר מושבן במחוז מרכז.

<u>לסיכום</u>

81. סירובה של המשיבה לספק פתרון הולם לחידוש אשרות בתחומי העיר אילת אינה יכולה לעמוד. הקושי העצום בו מצויים מבקשי המקלט בעיר אילת, בין אם נותרים לשהות ללא אשרה פיזית בתוקף ובין אם נדרשים להגיע ללשכת המשיבה בבני ברק לצורך חידוש אשרתם – פוגעת בזכותם של מבקשי המקלט לקניין, לכבוד ולשוויון ומונעת מהם גישה לשירותים נדרשים כמו בנקים, כספי פיקדון, תעסוקה ועוד.

82. ברי כי ביכולתה של המשיבה ליתן בנקל פיתרון הולם למצוקה זו, וסירובה לעשות כן הוא בלתי סביר בעליל.

83. משכך, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבה ליתן פיתרון הולם בתחומי העיר אילת להנפקת אשרות עבור מבקשי מקלט המתגוררים בעיר. זאת, בין אם במסגרת קבלת הקהל בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה הממוקמת בעיר אילת (ופתוחה לקבלת קהל בימים אלו) כפי שנעשה בעתות שגרה, ובין אם בכל דרך אחרת שתראה המשיבה לנכון, אשר לא תטיל נטל בלתי סביר על מבקשי המקלט הזקוקים לשירותיה.

84. נוכח דחיפות העניין, ובהתייחס לכך שמדובר במצוקה נמשכת שטרם הגיעה לכדי פתרון, נבקש לקבוע סד זמנים קצר להגשת תגובה מטעם המשיבה ולקבוע דיון דחוף בעתירה.

ענבר בראל, עו"ד
ב"כ העותרות

26.7.2020